

Õiguskantsleri Kantselei

Teie 24.05.2024 nr

Meie 20.06.2024 nr 14-3/240989/2403699

Hinnad vangla kaupluses, keeleõpe

[]

See kiri on vastuseks kahele Teie pöördumisele, mille olete tähistanud vastavalt 24.05.2024 ja 06.06.2024 kuupäevadega. Õiguskantsler jätab Teie pöördumised läbi vaatamata.

24.05.2024 pöördumise põhituumaks näib olevat, et vangla kaupluse hinnad on Teie arvates ülemäära kõrged. Õiguskantsler jätab Teie pöördumise läbi vaatamata vastavalt õiguskantsleri seaduse (ÕKS) § 25 lg 3 p 2, kuna Teie pöördumise ega muude õiguskantslerile teada olevate andmete põhjal ei teki kujutlust, et Teie väited on põhjendatud ja õiged. Samuti ei tekita need andmed piisavat kahtlust, et Teie õigusi Teie osutatud moel rikutaks.

Vangistusseaduse (VangS) § 48 lg 1 ütleb vangla kaupluse hindade kohta, et müüdava kauba hind ja kauba kättetoimetamise kulu võivad olla vangla kaupluses turuhinnast kuni 20 protsenti kõrgemad. Seega on oluline tähele panna, et vanglas müüdava kauba hind ei peagi olema samaväärne väljaspool vanglat müüdava kauba hinnaga ning seaduses sätestatud määras juurdehindlus on vangla kaupluses müüdavate toodete puhul lubatud. Sättes nimetatud turuhinna leidmisel tuleb arvestada nii mõnevõrra odavama kaupade hinnastamisstrateegia valinud kaupluste kui ka kallima hinnastamismudel valinud kaupluste hindadega.

Tavapärastelt riik jaekaubanduses müüdavate kaupade hindu ei piira ega reguleeri, kuna eelduslikult tagab tõhus konkurents tarbijale temale enam sobiva kaupade hinna ja kvaliteedi suhte. Vanglas konkurentsiolekorda reeglina ei ole ja seepärast on ka ette nähtud vastav säte vangistusseaduses, mis hoiab ära liiga kõrgete hindade kujunemise vangla kaupluses.

Lisada tuleb, et vanglat on kaupluse sisseostude küsimuses väga küsitav võrrelda olukorraga väljaspool vanglat. Kinnipeetavale tagatakse vanglas palju sellist, mida inimene vabaduses peab ise hankima, nt seda kauplusest ostes. Kinnipeetavat toitlustatakse, väljastatakse vangla riietus jne. Seega ei ole vanglas kauplusest ostmise tegemisel inimesele sellist tähendust, nagu väljaspool vanglat. Inimväärne karistuse kandmine peab olema tagatud ka ilma vangla kauplust külastamata. Vangla kaupluses kaupade müümine ei mõjuta seega otsustavalt seda, kas inimesele on vanglas tagatud inimväärlikust austavad kinnipidamistingimused. Seega on Teie väited, et vangla poe kasutamisetä jääb inimene nälga, eksitavad. Toitlustamine ei sõltu võimalusest kasutada vangla kauplust.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Tõsi on, et vanglas jäetakse vastavalt VangS § 44 lg 2 kinnipeetava vanglasisesele isikuarvele kantavatest summadest 50 protsenti rahaliste nõuete täitmiseks ja 20 protsenti hoiustatakse vabanemistoetusena. Õiguskantsler on seda sätet korduvalt analüüsinud ja leidnud, et tegemist on põhiseaduspäraste ja vajalike mahaarvamistega, mida kinnipeetav peab taluma.

Mis puudutab Teie kirjale lisatud näiteid ja vangla kaupluses ja väidetavalt ühes kaubandusketis müüdavate kaupade hinnavõrdlust, siis kahjuks on tegemist lünkliku infoga, millest ei saa enamiku Teie esile toodud kaubaartiklite osas kuidagi veenvalt ja ühemõtteliselt järeldada, et vangla kaupluses hinnastatakse kaupu liigse juurdehindlusega. Sellist järeldust ei saa teha ka õiguskantsleri käsutuses oleva muu info põhjal.

Esmalt tuleb tõdeda, et kauplustes võivad sama kaubaartikli kindla koguse (nt 1 kilogrammi) hinnad märkimisväärselt erineda ning see sõltub mitmetest asjaoludest. Nii oli 19.06.2024 võimalik Rimi Eesti Food AS (Rimi) ühest kauplusest osta samal ajal erinevaid rediseid hinnaga 2,99 eurot, 6 eurot ja 8,95 eurot ühe kilogrammi rediste eest. Erinevus tulenes sellest, kas tegemist on nn lahtise kaubaga või pakendatud kaubaga ning milline on konkreetne toode (tavaline või poolpikk redis). Samuti müüs Rimi 19.06.2024 veebipoes nt mitut erinevat sorti õunu kilohinnaga vahemikus 0,49-3,79 eurot. Paljusid toiduainete grupe müüakse erinevalt pakendatuna ja pisut erinevate omadustega (nt sõltuvalt kasvatamisviisist- ja kohast) ning kauba kilohind võib vägagi sõltuda ka sellest, kas osta korruga suurem või väiksem kogus. Samuti võib kauba hind aasta jooksul tugevalt kõikuda – nt juur- ja puuviljade hind võib olla nende koristuse kõrgajal märksa odavam, kui nt südatalvel.

Sestap on selliste võrdluste tegemisel põhjendatud võtta aluseks täpselt sama tootja täpselt sama kaup, mis on samasuguselt pakendatud. Sellise lähenemise korral ei ole paljude Teie toodud hindadega kahjuks võimalik põhjendatud võrdlust läbi viia, kuna ei ole selge, millise kaubaga täpselt on tegemist. Mõningate üksikasjalikumalt tuvastatavate kaubaartiklite puhul ei saa küll kuidagi väita, et vangla kaupluse hinnad võiks sisaldada liigset juurdehindlust.

Nt väidate, et 300g Rõngu Pagari juustuküpsiste 250g pakk maksab vangla kaupluses 3,35 eurot. Selver AS-i e-poes maksab samasugune kogus sama tootja samu küpsiseid 19.06.2024 seisuga 2,99 eurot. Seega võrreldes Selver AS-i veebipoega on vangla kaupluse hind umbes 12% kõrgem.

Väidate ka, et VICI Krevetid Maxi soolvees (100g/200g) maksavad vangla kaupluses 4,98 eurot. Sama tootja sama toode maksis 19.06.2024 Selver AS-i veebipoes ja ka Selver AS-i ühes Selver ABC kaupluses 5,59 eurot. See toode maksab seega vangla kaupluses hoopiski vähem, kui nt Selver AS-i kauplustes.

Lisaks osutasime Teile juba 23.05.2024 kirjas nr 14-6/240837/2403073 ühe näitena, et õiguskantseri märtsikuise Viru Vangla kontrollkäigu ajal maksis 200g Tere 82% või vangla e-kaupluses 2,79 eurot. Rimi kaupluses ja ka e-poes maksis sama tootja samas pakendis sama või 19.06.2024 seisuga 2,45 eurot ja Selver AS ABC kaupluses ning veebipoes 2,74 eurot. Seega on selle toote puhul hinnalisa vangla kaupluses (eeldusel, et hind pole vangla kaupluses märtsikuust tõusnud) võrreldes Rimiga umbes 14% ja Selver AS-iga umbes 2%.

Seega võib nende andmete põhjal, mida on võimalik mingilgi määral võrrelda ja kontrollida, tõdeda, et Teie väited, et vangla kaupluses on kaupade juurdehindlus seadusega lubatust suurem, on ekslikud. Mõne konkreetse kauba puhul võib vangla kaupluse hind olla ka madalam, kui mõnes kaupluses. Nagu öeldud, võibki seaduse järgi olla vangla kaupluses müüdava kauba hind turuhinnast kuni 20 protsenti kõrgem.

Teie osutatud limiidid kauplusest kaupade soetamisele näivad olevat kehtestatud mitte seaduse või määrusega vaid vangla kodukorraga, mis on haldusakt. Õiguskantsler jätab Teie pöördumise ses osas vastavalt ÕKS § 25 lg 3 p 4 läbi vaatamata. Soovitame Teil vangla haldusakti või selle osa vaidlustamiseks esmalt kasutada ära vaidemenetluse võimalused. Vaidemenetlust saate kasutada ka selleks, et nõuda vangla üldkasutatavatesse ruumidesse nt pliitide paigaldamist, kui leiate, et nende puudumine rikub Teie õigusi.

Teie 06.06.2024 pöördumise jätab õiguskantsler samuti läbi vaatamata vastavalt ÕKS § 25 lg 3 p 4. Nimelt sätestab VangS § 1¹ lg 5, et kinnipeetaval on õigus esitada vangla haldusakti või toimingu peale kaebus halduskohtule ka siis, kui kinnipeetav on eelnevalt esitanud vaide ning vanglateenistus või Justiitsministeerium on vaide tähtaegselt lahendamata jätnud. Seega kui vaide esemeks olev küsimus on Teile olulise ja kaaluka tähendusega, nagu Te väidate, peaksite pöörduma oma õiguste kaitseks kaebusega halduskohtusse. Kui halduskohus on Teiega päri, saate halduskohtumenetluse tulemusena ilmselt otsuse, mis on vanglale täitmiseks kohustuslik ja mille täitmise tagamiseks saab halduskohus võtta tarvitusele meetmeid (vt halduskohtumenetluse seadustiku § 248).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek-Ivar Määrits
kontrollkäikude osakonna juhataja-õiguskantsleri nõunik
õiguskantsleri volitusel